

Postanowienie z dnia 2 lutego 2006 r., I CNP 4/06

Za wypadek wyjątkowy, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c., można uznać – przykładowo – nieskorzystanie przez stronę z przysługującego jej środka zaskarżenia z powodu ciężkiej choroby, katastrofy, klęski żywiołowej lub błędnej informacji udzielonej przez pracownika sądu.

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 14 października 2004 r. w sprawie z powództwa Władysława R. przeciwko Agnieszce R. o zachowek, na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 lutego 2006 r.,
odrzucał skargę.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 14 października 2004 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie oddalił apelację powódki Władysławy R. od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 24 października 2003 r. oddalającego jej powództwo wytoczone przeciwko pozwanej Agnieszce R. o zapłatę kwoty 58 750 zł z tytułu zachowku.

W skardze o stwierdzenie niezgodności wymienionego wyroku Sądu drugiej instancji z prawem Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił naruszenie art. 991 § 2 k.c. przez błędną wykładnię i art. 993 k.c. przez jego niezastosowanie, a także naruszenie konstytucyjnych praw człowieka i obywatela, w szczególności wynikającego z art. 64 ust. 1 Konstytucji prawa dziedziczenia, a to w wyniku pozbawienia powódki możliwości realizacji przysługującego jej roszczenia o uzupełnienie zachowku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej

instancji kończącego postępowanie w sprawie, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Przepis ten wyraża zasadę, że przesłanką dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest wykorzystanie przez stronę przysługujących jej środków prawnych. Wyjątek od wskazanej zasady przewiduje art. 424¹ § 2 k.p.c., który w sytuacji, gdy strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, dopuszczalność skargi uzależnia od kumulatywnego spełnienia dwóch przesłanek: istnienia wyjątkowego wypadku oraz występowania niezgodności z prawem o kwalifikowanym charakterze, wynikającej z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. W przedmiotowej sprawie wyjątkowy wypadek, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c., nie występuje.

Poddając analizie okoliczności nieskorzystania przez powódkę z przysługującego jej środka zaskarżenia w postaci kasacji, należy podkreślić, że zawiadomienie o terminie rozprawy apelacyjnej, wyznaczonej na dzień 14 października 2004 r., doręczono powódce w dniu 20 września 2004 r. Pismem wniesionym do Sądu Apelacyjnego dnia 4 października 2004 r. powódka poinformowała ten Sąd o zamiarze niestawiennictwa na rozprawie, przy czym powołała się m.in. na trudności finansowe. Na rozprawie dnia 14 października 2004 r., działając w procesie bez pełnomocnika, nie była obecna. Sąd drugiej instancji wydał wówczas wyrok, który – wobec niezłożenia przez powódkę wniosku o doręczenie tego wyroku z uzasadnieniem – stał się prawomocny z dniem 22 października 2004 r. Zainteresowanie wynikiem sprawy powódka wyraziła dopiero po upływie ponad dwóch i pół miesiąca od daty rozprawy, gdyż pismo zawierające prośbę o udzielenie informacji o stanie jej sprawy wniosła do Sądu Apelacyjnego dnia 4 stycznia 2005 r. Wyczerpującą informację w tym przedmiocie powódka otrzymała dnia 7 marca 2005 r., wniosku o przywrócenie jej terminu do złożenia kasacji jednak nie złożyła. Nie jest to fakt bez znaczenia dla oceny kwestii dopuszczalności przedmiotowej skargi.

Poza tym uwzględnić należy, że postawa procesowa powódki, występującej bez profesjonalnego pełnomocnika, na wcześniejszych etapach postępowania wskazuje na jej świadomość konieczności aktywnego udziału w procesie i skutków wynikających z braku takiej aktywności. Powódka podejmowała właściwe i

odpowiednio ukierunkowane czynności procesowe, takie jak wnoszenie środków odwoławczych, m.in. apelacji, czy też złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów. Zaniechanie przez powódkę podjęcia w odpowiednim czasie działań mających na celu zapoznanie się z treścią wydanego przez Sąd drugiej instancji orzeczenia, a następnie jego ewentualne zaskarżenie, ocenione być musi jako świadoma rezygnacja z dalszego prowadzenia procesu. Nieskorzystanie przez powódkę z przysługującego jej prawa do wniesienia kasacji od orzeczenia Sądu drugiej instancji nie nastąpiło zatem w okolicznościach, które można by zakwalifikować jako wyjątkowy wypadek w rozumieniu art. 424¹ § 2 k.p.c. Nie jest rzeczą Sądu Najwyższego przedstawianie okoliczności, które mogłyby przemawiać za potraktowaniem sytuacji jako wyjątkowej w rozumieniu powyższego przepisu, niemniej jednak można przykładowo wskazać, że istnienie takiego wyjątkowego wypadku może wchodzić w rachubę w sytuacji, w której strona nie skorzystała z przysługującego jej środka zaskarżenia z powodu ciężkiej choroby, katastrofy, klęski żywiołowej lub uzyskania błędnej informacji od pracownika sądu. Skarżący jakiegokolwiek tego typu okoliczności nie wskazał.

Również charakter zarzucanego w skardze naruszenia, które – według Rzecznika Praw Obywatelskich – doprowadziło do niezgodności z prawem zaskarżonego orzeczenia, nie przemawia za uznaniem go za wyjątkowe. Dochodzone przez powódkę roszczenie z tytułu zachowku należy do praw względnych, których konstrukcja opiera się na istnieniu dłużnika i wierzyciela. Błędne rozstrzygnięcie co do roszczenia o zachówek wywołuje zatem skutek tylko pomiędzy stronami. Nie wdając się w rozważania odnośnie do spornej kwestii, czy roszczenie o zachówek w ogóle mieści się w zakresie konstytucyjnego prawa do dziedziczenia, należy stwierdzić, że błędne rozstrzygnięcie w przedmiocie zachowku nie podważa zasady sukcesji generalnej praw majątkowych spadkodawcy, a tym samym nie godzi w żadnym stopniu w istotę prawa do dziedziczenia.

W myśl art. 424⁸ § 2 *in fine* k.p.c. skarga podlega odrzuceniu, jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2. Wypełniając dyspozycję tego przepisu, Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.